

Normerande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig:
Finanschef

Datum:
2022-11-23

Diarienummer:
KSN-2022-00762

Riktlinje för bolagsstyrning inom Uppsala kommun

Policy

Riktlinje

Rutin

Vägledning

Innehåll

Inledning	3
Syfte.....	3
Omfattning	3
Riktlinjer för bolagsstyrning.....	3
Ansvarsfördelning mellan beslutsorgan för kommunala bolag.....	3
Kommunfullmäktige.....	3
Kommunstyrelsen	4
Ansvarsfördelning mellan bolagsorgan	5
Bolagsstämma.....	5
Styrelse	6
Verkställande direktör	7
Revisorer	7
Auktoriserad revisor	7
Lekmannarevisorer	8
Ansvar och spridning.....	8
Uppföljning.....	8
Relaterade dokument.....	8

Inledning

En kommun får, enligt kommunallagen (2017:725), KL, besluta att lämna över skötseln av en kommunal angelägenhet till en juridisk person. Det innebär att kommunen kan, om det inte i lag eller annan författning anges att verksamheten ska bedrivas av en kommunal nämnd, bedriva verksamhet i bolagsform eller annan associationsform.

Riktlinje för bolagsstyrning inom Uppsala kommun kompletterar *Ägarpolicy för Uppsala kommun*, som är det grundläggande styrdokument som kommunfullmäktige antar för styrning av kommunägda aktiebolag. Ytterligare styrdokument som kompletterar policy och riktlinje är de gemensamma och bolagsspecifika ägardirektiven och ägaridéer samt *Rutin för bolagsstyrning inom Uppsala kommun*.

Riktlinje för bolagsstyrning inom Uppsala kommun kompletterar också gällande lagstiftning (bland annat kommunallagen och aktiebolagslagen). Där så är nödvändigt förklaras i detta dokument vilken befintlig lagstyrning som finns. Därefter förklaras kommunens egen styrning som kompletterar lagstiftningen.

Syfte

Syftet med riktlinjen är att beskriva roller och ansvarsfördelning mellan kommunen som den yttersta ägaren och de kommunala aktiebolagen.

Omfattning

Riktlinje för bolagsstyrning inom Uppsala kommun gäller för alla, direkt eller indirekt, helägda aktiebolag (nedan benämnda ”bolag”).

Riktlinjen ligger till grund för beslut som fattas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen samt av bolagens styrelser.

Riktlinjer för bolagsstyrning

Ansvarsfördelning mellan beslutsorgan för kommunala bolag

Direkt och indirekt helägda kommunala aktiebolag styrs genom regler i KL, till exempel gällande kommunfullmäktiges uppgift att fastställa det kommunala ändamålet för bolagens verksamhet och de kommunala befogenheterna för bolaget. Dessa uppgifter anges sedan i bolagsordningen, som därigenom utgör ytterligare styrning av dessa bolag.

Nedanstående riktlinjer anger Uppsala kommuns styrning av de kommunalt helägda bolagen. Uppsala kommuns riktlinjer kompletterar KL

Kommunfullmäktige

Uppsala kommunfullmäktige beslutar om ägardirektiv eller ägaridé för respektive bolag och utser samtliga styrelseledamöter samt minst en lekmannarevisor.

Bolagsstämman är det högsta beslutande organet i ett aktiebolag. Vissa frågor kan dock, ur ett kommunalrättsligt perspektiv, vara av principiell beskaffenhet eller av större vikt, vilket innebär att kommunfullmäktige ska ta ställning till frågan innan beslut fattas.

Exempel på sådana beslut för Uppsala kommuns helägda bolag som vanligtvis ska underställas kommunfullmäktiges ställningstagande är

- Ändring av bolagsordningen
- Ändring av aktiekapitalet
- Fusion eller klyvning av företag (fission)
- Förvärv eller bildande av indirekt ägda bolag, oavsett värde
- Förvärv av aktier eller andelar i ett annat bolag, om kommunfullmäktiges godkännande är befogat med hänsyn till andelsförhållandena, verksamhetens art eller omständigheterna i övrigt
- Förvärv eller avyttring av fastighet av sådan omfattning att det påverkar bolagets långsiktiga ekonomi
- Införande och ändring av taxor och avgifter
- Strategiska investeringar som innebär en ny inriktning för bolaget eller start av verksamhet inom nytt affärs- eller verksamhetsområde
- Större investeringar som väsentligt påverkar kommunens ekonomi och/eller medför en risk för kommunen

Varje ärendes karaktär ska prövas av bolagsstyrelsen. Om tveksamhet uppstår om ett ärende är av sådan beskaffenhet att ställningstagande från kommunfullmäktige ska inhämtas, ska ärendet underställas moderbolaget som avgör i frågan.

Beslut som ska underställas kommunfullmäktige bereds av kommunstyrelsen. Beslut i bolagen som ska underställas kommunfullmäktiges ställningstagande ska beredas av moderbolaget innan de tas vidare till kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsen

Av kommunallagen framgår att kommunstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter. Kommunstyrelsen ska ha uppsikt över kommunens verksamheter, även över hel- och delägda bolags verksamhet.

Kommunstyrelsens övriga ansvar i förhållande till bolag framgår av [Reglemente för kommunstyrelsen och övriga nämnder](#).

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Enligt kommunallagen ska kommunstyrelsen ha uppsikt över den verksamhet som bedrivs i kommunens bolag. Utöver löpande uppsikt, enligt KL 6 kap 1 §, har kommunstyrelsen, enligt 6 kap 9 §, en förstärkt uppsiktsplikt som innebär att kommunstyrelsen i årligt beslut, för varje helägt kommunalt bolag, ska pröva om den verksamhet som bolaget bedrivit under föregående kalenderår varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Kommunstyrelsen kan inte överföra ansvaret för uppsikten av kommunala bolag på moderbolaget. Kommunstyrelsen uppfyller inte heller sin uppsiktsplikt endast genom att kommunstyrelsens ledamöter också är ledamöter i det kommunala bolaget. De uppgifter kring uppsikten som kommunfullmäktige har delegerat till kommunstyrelsen framgår av [Reglemente för kommunstyrelsen och övriga nämnder](#).

Kommunstyrelsens ställningstagande ska ske inför att bolagens årsstämmor äger rum. Underlag till kommunstyrelsens årliga beslut rörande uppsiktsplikten av respektive bolag utgörs dels av bolagsstyrningsrapporten, dels av lekmannarevisoreernas granskningsrapport för det avslutade räkenskapsåret.

Om kommunstyrelsen finner att bolagets verksamhet inte varit förenlig med kommunens avsikt såsom det uttrycks i bolagsordningen, ska den lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder. Kommunstyrelsens ställningstagande ska redovisas på närmast följande kommunfullmäktigesammanträde.

Ansvarsfördelning mellan bolagsorgan

För kommunens bolag gäller även aktiebolagslagen (2005:551), ABL. Av ABL följer att det i bolaget finns tre beslutsorgan: bolagsstämman, styrelse och verkställande direktör. De tre beslutsorganen står i ett hierarkiskt förhållande till varandra.

Nedanstående riktlinjer anger Uppsala kommuns styrning av de kommunalt helägda aktiebolagen. Uppsala kommuns riktlinjer går utöver vad aktiebolagslagen kräver och kompletterar denna.

Bolagsstämman

Det forum där aktieägarnas inflytande utövas är bolagsstämman, som är aktiebolagets högsta beslutande organ. Det är kommunstyrelsen som svarar för att tillvarata Uppsala kommuns intressen vid bolagsstämmorna i de kommunala bolagen. Uppsala kommun representeras vid bolagsstämman av ett ägarombud, som väljs av kommunfullmäktige.

Bolagsstämmor i Uppsala kommuns helägda bolag ska senast hållas i enlighet med vad som anges i respektive bolagsordning.

Ordinarie bolagsstämmor - årsstämmor

Ordinarie bolagsstämmor (årsstämmor) är enligt bolagsordningarna för de helägda bolagen öppna vilket innebär att allmänheten har tillträde till stämmorna. Allmänheten har dock inte yttrande- eller frågerätt. Kallelse till årsstämman skickas till bolagsstyrelse, revisorer och lekmannarevisorer samt moderbolagets styrelse. Ledamöter i kommunfullmäktige i Uppsala kommun har närvaro- och yttranderätt på bolagsstämman i direkt eller indirekt helägda bolag.

Årsstämmorna för samtliga dotterbolag i stadshuskoncernen hålls vanligtvis under en och samma dag, en så kallad "stämmodag". Även årsstämmor i underkoncerner (dotterdotterbolagen) hålls på stämmodagen. Uppsala stadshus AB:s årsstämman hålls efter att stämmorna i dotterbolagen har hållits.

Extra bolagsstämmor

Extra bolagsstämmor hålls i allmänhet per capsulam, det vill säga som så kallade "pappersstämmor". Efter kommunfullmäktiges beslut om mål och budget ska extra bolagsstämman hållas där anmälan sker av beslutade ägardirektiv eller ägaridé, finansiella mål samt bolagsspecifika uppdrag. På motsvarande sätt anmäls kommunfullmäktiges nyval av ledamöter i bolagsstyrelser genom att det hålls en extra bolagsstämman per capsulam.

Ägarombud och instruktioner till ägarombud

Uppsala kommuns ägarombud och ersättare för ägarombud i samtliga bolag väljs av kommunfullmäktige.

Inför en bolagsstämma ska instruktion ges till ägarombudet om hur det ska rösta på stämman. Det är kommunstyrelsen som lämnar instruktion till ägarombuden.

Instruktioner till ägarombud inför årsstämman lämnas i samband med att kommunstyrelsen tar ställning till om bolagets verksamhet som bedrivits under gångna kalenderåret varit förenlig med kommunens ändamål och de kommunala befogenheterna så som uttrycks i bolagsordningen (kommunstyrelsens uppsiktsplikt), senast under mars månad efter räkenskapsårets slut.

Enligt gällande lagstiftning är de auktoriserade revisorernas uppdrag att granska bolagens årsredovisningar i enlighet med årsredovisningslagen och utföra revisionen av respektive styrelse och verkställande direktörs förvaltning i enlighet med aktiebolagslagen, bolagsordningen och god revisionsred. Mot den bakgrunden ska kommunstyrelsen instruera ägarombudet att på årsstämman rösta i linje med revisorns rekommendationer i sin avlämnade revisionsberättelse.

Ägarombud ansvarar för att bevaka att ägardirektiv som kommunfullmäktige har beslutat om antas på respektive bolagsstämma.

Styrelse

Styrelseledamöter i Uppsala kommuns bolag ska enligt KL väljas av kommunfullmäktige. Kommunfullmäktiges styrelseval ska enligt ABL därefter anmälas på en bolagsstämma för att valen ska vara aktiebolagsrättsligt bindande. Enligt ABL ska en styrelse i ett kommunalt bolag ansvara för bolagets organisation och arbetsfördelning dels inom styrelsen, dels mellan styrelsen och verkställande direktören. Styrelsen ska enligt lagstiftningen säkerställa att bolaget har en god intern kontroll och fortlöpande håller sig informerad om och utvärderar hur bolagets system för intern kontroll fungerar.

Styrelsen för ett bolag i Uppsala kommunkoncern är skyldig att löpande eller på eget initiativ informera moderbolagets styrelse om väsentliga händelser i verksamheten samt i frågor som eventuellt kan bli föremål för kommunfullmäktiges ställningstagande.

Styrelsen ska årligen fastställa en skriftlig arbetsordning för sitt arbete och en skriftlig instruktion för den verkställande direktören med arbetsfördelning dessa sinsemellan. Firmateckningsrätten utövas av två personer i förening, vilket även ska framgå av bolagsordningen för samtliga av Uppsala kommun ägda bolag.

Bolagsstyrelserna i Uppsala kommunkoncern ska årligen utvärdera sitt eget arbete och verkställande direktörens insatser. Utvärderingen ska anmälas till moderbolaget. Moderbolaget kan efter behov samordna de årliga styrelseutvärderingarna för samtliga dotterbolag.

Bolagsstyrelsen ska årligen avge en bolagsstyrningsrapport. Bolagsstyrningsrapporten är en sammanställning av året som gått, där styrelsen sammanfattar hur arbetat bedrivits i bolaget och avrapporterar hur de efterlevt styrande direktiv så som ändamålet i bolagsordningen, befogenheter, ägardirektiv eller ägaridé och intern kontroll. Bolagsstyrningsrapporten utgör, tillsammans med lekmannarevisorernas rapport, underlag för kommunstyrelsens beslut i frågan om uppsiktsplikten.

Bolagsstyrningsrapporten avlämnas till moderbolaget i samband med att årsbokslutet rapporteras och anmäls därefter till kommunstyrelsen.

Styrelseprotokoll från dotterbolagen ska anmälas till moderbolagets styrelse så snart protokolljustering har skett. Styrelseprotokollen publiceras på bolagets eller på kommunens webbsida.

Styrelsen beslutar om vem i bolaget som ska ha rätt att avgöra om en handling ska utlämnas. Beslutanderätten bör tilldelas verkställande direktören i bolaget.

Arbetstagarrepresentation i styrelsen

Lag (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda gäller även för kommunägda bolag så länge dessa uppfyller kraven för lagens tillämpning. Lokal arbetstagarrepresentation fattar beslut om inrättande av styrelserepresentation och underrättar skriftligen bolagsstyrelsen om detta.

Varje bolagsstyrelse i Uppsala kommunkoncern bör söka en överenskommelse med de fackliga organisationerna innebärande att de fackliga organisationerna avstår från formella styrelseposter och i stället ges möjlighet att närvara med yttranderätt och förslagsrätt vid sammanträden. Överenskommelsen sker skriftligen och registreras hos respektive bolag.

Verkställande direktör

Enligt ABL är det styrelsen som utser och entledigar verkställande direktör. Rekrytering av verkställande direktör för bolag i Uppsala kommunkoncern sker i enlighet med *Riktlinjer för rekryteringsprocessen av verkställande direktör i helägda dotterbolag i stadshuskoncernen*.

Verkställande direktören verkar för att kommunens ändamål med verksamheten, så som de kommer till uttryck i bolagsordningen, ägardirektiv/ägaridé, kommunfullmäktiges uppsatta mål och uppdrag samt övriga styrelsebeslut förverkligas.

Verkställande direktören sköter den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar, förser styrelsen med information om bolaget och dess verksamhet och med de underlag som styrelsen behöver för sitt arbete.

Verkställande direktören har, enligt ABL, även rätt att teckna bolagets firma för den löpande förvaltningen.

Revisorer

I ABL stadgas att det ska finnas kontrollorgan, en auktoriserad revisor som utses av bolagsstämman och minst en lekmannarevisor som väljs av kommunfullmäktige.

Auktoriserad revisor

Bolagsstämman utser i enlighet med ABL en auktoriserad revisor. Den auktoriserade revisorn utgörs av det upphandlade revisionsbolaget och varje bolag har en huvudansvarig revisor.

Revisorsfunktionen kontrollerar att de förvaltande organen, styrelsen och verkställande direktören, på ett fullvärdigt sätt tillvaratar bolagets intressen och avger

en rättvisande årsredovisning, i enlighet med aktiebolagslagen och årsredovisningslagen. Revisionen syftar till att ta till vara inte enbart ägarintressen utan såväl borgenärs- som samhällsintressen.

I Uppsala kommunkoncern ska bolagsordningarna ange att bolagsstämman utser revisor och revisorssuppleant och alla bolag ska utse revisor och revisorssuppleant oavsett bolagets storlek.

Lekmannarevisorer

Kommunrevisionen är kommunfullmäktiges organ för granskning av all verksamhet i kommunen, vilket inkluderar de kommunala bolagen. Det är lekmannarevisorer som genomför granskningen. Det är kommunfullmäktige som utser lekmannarevisorer i Uppsala kommuns ägda bolag. Lekmannarevisorerna väljs bland de förtroendevalda i kommunrevisionen. Kommunfullmäktiges val av lekmannarevisorer anmäls på bolagsstämma och blir därmed även aktiebolagsrättsligt bindande.

Lekmannarevisorns uppgifter i kommunala bolag framgår av ABL. Lekmannarevisorer avger årligen en granskningsrapport. Granskningsrapporten omfattar utvärdering av verksamhetens ändamål, om den sköts på ett ekonomiskt tillfredställande sätt och om den interna kontrollen är tillfredställande. Rapporten lämnas till årsstämma och kommunfullmäktige, men dessförinnan även till kommunstyrelsen.

I Uppsala kommunkoncern ska bolagsordningarna ange att kommunfullmäktige utser lekmannarevisorer.

I Uppsala kommunkoncern utgör lekmannarevisorerens granskningsrapport tillsammans med bolagsstyrelserapporten underlag till kommunstyrelsens ställningstagande i fråga om uppsiktsplikten.

Ansvar och spridning

Kommunstyrelsen är ansvarig för *Riktlinje för bolagsstyrning inom Uppsala kommun*.

Uppföljning

Kommunstyrelsen följer årligen upp stadshuskoncernens följsamhet till riktlinjen utifrån kommunstyrelsens uppsiktsplikt.

Relaterade dokument

- Ägarpolicy för Uppsala kommun
- Riktlinjer för rekryteringsprocessen av verkställande direktör i helägda dotterbolag i Stadshuskoncernen
- Reglemente för kommunstyrelsen och övriga nämnder